

взаємодії. Ним може бути як лідер суспільної думки, так і соціальні групи суспільства. Наприклад, військові в українському суспільстві наразі мають найвищий рівень довіри, адже тільки вони можуть гарантувати та контролювати перебіг подій та борються за перемогу. Другий вимір – довіра як особистісна риса в соціально-психологічній перспективі. Мова йде про базову довіру індивіда до соціального оточення, що закладається з моменту зачаття дитини та формується в процесі її соціалізації до підліткового віку. Має значення, хто є агентами первинної соціалізації немовля, в якій родині зростала дитина, в якому ціннісно-нормативному та культурному середовищі. Урахування особистісної компоненти довіри надає можливість враховувати різноманітність сценаріїв поведінки людини, прояву елементів раціональності та ірраціональності. Третій вимір – культурний контекст, який пов'язаний з нормативною основою соціальної поведінки, що передбачає прояв довіри безпосередньо в соціальній поведінці та очікувань суспільства від неї [4]. На цьому рівні довіри підлягають вимірюванню саме засади та рівень сформованості культури довіри в суспільстві в цілому і на інституційному рівні. Так, соціально-професійна роль лікаря, священника пов'язана з вимогою проявити довіру. Є соціальні ролі, яким довіряють, – психолог, суддя; вони мають виправдовувати довіру. А є такі, що передбачають та вимагають прояв недовіри (митниця, поліція).

Отже, за концепцією П. Штомпки, довіра має реляційний компонент, психологічний і культурний, та є потужним ресурсом для гуртування суспільства. Аналіз зазначених складових надає можливість з'ясувати причини низької довіри, наприклад, до державної влади або поліції чи конкретної особистості. А також встановити ризики та загрози недовіри, розробити рекомендації для покращення ситуації. Наведена теоретична концепція має, на нашу думку, потужний евристичний потенціал для дослідження процесів формування інституційної довіри в українському суспільстві в подальшій перспективі повоєнного розвитку.

1. Балакірева О. М., Дмитрук Д. А. Динаміка довіри до органів влади та соціальних інституцій. *Український соціум*. 2021. № 1. С. 102–113.

2. Луман Н. Поняття цілі і системна раціональність: щодо функції цілей у соціальних системах / пер. з нім. М. Бойченко, В. Кебуладзе. Київ : Дух і літера, 2011. 336 с.

3. Дембіцький С., Злобіна О., Костенко Н. та ін. Українське суспільство в умовах війни 2022 : колект. монографія / за ред. С. Головахи, С. Макеєва. Київ : Інститут соціології НАН України, 2022. 410с.

4. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства. Львів : Колір ПРО, 2020. 800 с.

УДК 316.662.2

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/153-154

Олег ЛЕВІН

доцент кафедри міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних дисциплін,
кандидат історичних наук
*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ

Російсько-українська війна, яка прийшла на нашу землю, змінила життя кожного українця. На початку ХХІ століття сталася найстрашніша подія, яка принесла нам страх, переживання, біль та відчай. Вже більш двох років Україна веде боротьбу за свою незалежність завдяки кожному українцю, для якого слово «свобода» не є тільки виразом мови, а й відображає його внутрішнє становище. Отже, що являє собою поняття «людина» у ці страшні часи? Який її соціальний статус?

Відповідно до однієї з теорій соціології людина з самого свого народження має соціальний статус, тобто становище у системі соціальних зв'язків і відносин, приналежність до певної соціальної групи чи спільноти. Кожна особа, як елемент соціального середовища, виконує функції, які, в свою чергу, мають або позитивний, або

негативний характер.

Війна є найскладнішим періодом життя людини. Військові дії, про які ми знали з підручників із історії та книг із художньої літератури, в одну мить перетворилися на реальність. Адаптація українців в цих умовах потребувала багатогранного процесу балансування між соціальним аспектом та психологічним фактором. Соціально-психологічна адаптація до умов воєнного конфлікту відбувається як адаптація до соціально напруженого середовища, що постійно змінюється [1].

Розглянемо соціальний статус людини під час воєнних дій. Почнемо з позитивного. Насамперед це стосується волонтерської діяльності, яка формує основу життя у воєнному середовищі з боку громадян України. Не дає скиглити, надає їм сили в боротьбі проти ворога. Мова йде про надання гуманітарної, медичної, психологічної допомоги. Це ознака не лише людяності українців, але й забезпечення підтримки їхнього бойового духу. Все це роблять волонтери. Державна податкова служба нарахувала 2699 волонтерів у 2023 році. Реєстр волонтерів АТО, створений у 2014 р., до повномасштабного вторгнення налічував лише 320 осіб [2]. А скільки ще волонтерів, які не зареєстровані, які просто кожен день виконують свою буденну справу, допомагаючи фронту?

Далі ще позитивного. Важливою частиною існування українця у воєнно-соціальному середовищі є допомога армії ЗСУ. Це стосується не лише надання матеріальної, а й моральної допомоги. Підтримка у тяжкий період життя дуже важлива, особливо для українських солдатів. Що таке моральна, психологічна підтримка? Це комплекс профілактичних, просвітницьких, психологічних, організаційних заходів, мета яких – відновлення і збереження психологічного здоров'я наших захисників, членів їхніх родин. Психологічна підтримка спрямовується на актуалізацію наявних і створення додаткових психологічних ресурсів, які забезпечують оптимальну життєдіяльність, спілкування і адаптацію до соціуму [3]. Через війну майже 15 млн українців потребують психологічної підтримки.

Під час війни у певної частини соціуму з'являється страх за своє життя після отримання інформації зі ЗМІ, особливо недостовірної. А це на руку нашому ворогу, який веде проти нас інформаційну війну, застосовуючи такі методи: 1) розкол нації; 2) штампи та кліше; 3) фальсифікацію та дезінформацію; 4) блокування українських ЗМІ; 5) дискредитацію України; 6) українофобство. [4] Вплив на психіку в умовах війни дуже великий. Тому на це теж треба звернути неабияку увагу.

Отже, як бачимо, на життя людини, її соціальний статус у період воєнного стану впливають багато чинників, як позитивних, так і негативних. Тому треба постійно, незважаючи на всі труднощі та негаразди, допомагати українцям, де б вони не були, на фронті чи в тилу. Робити все, щоб війна не скалічила психічний стан української нації. А навпаки, продемонструвала незламність бойового духу та віру в нашу перемогу!

1. Шклярська О. Психологічна пружність – запорука виживання під час війни. *Аратта*. URL : http://www.aratta-ukraine.com/text_ua.php?id=3373.

2. 2383 волонтера зареєструвалися у реєстрі Податкової у 2022 році. *Опендатабот*. URL : <https://opendatabot.ua/analytics/volunteers-registry>.

3. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018, 160 с.

4. Череповська Н. І., Умеренкова Н. Ф. Медіапсихологічні ресурси подолання травми війни : практ. посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 210 с.